

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL ATHANASIOS RANTOS
prezentate la 7 septembrie 2023¹

Cauza C-371/22

**G sp. z o.o.
împotriva
W S.A.**

[cerere de decizie preliminară formulată de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia)]

„Trimitere preliminară – Piața internă a energiei electrice – Directiva 2009/72/CE – Articolul 3 alineatele (5) și (7) – Protecția consumatorilor – Dreptul clientului de a putea schimba efectiv și cu ușurință furnizorul, cu respectarea condițiilor contractuale – Contract de furnizare a energiei electrice pe durată determinată cu prețuri fixe încheiat de o întreprindere mică – Penalitate contractuală pentru rezilierea anticipată a contractului – Quantum al penalității care corespunde prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului – Legislație națională care permite rezilierea «fără a suporta alte costuri și compensații decât cele care rezultă din conținutul contractului»”

I. Introducere

1. Directiva 2009/72/CE², care stabilește normele comune pentru piața internă a energiei electrice, prevede la articolul 3 alineatele (5) și (7) că, în cazul în care un client utilizator de energie electrică dorește să schimbe furnizorul, cu respectarea condițiilor contractuale, acest drept îi este acordat într-un mod nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul și că el își poate schimba efectiv și cu ușurință furnizorul.

2. O penalitate contractuală care este aplicată unei întreprinderi mici de către furnizorul său anterior pentru rezilierea anticipată, în vederea schimbării furnizorului, a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, al cărei quantum corespunde prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului este compatibilă cu dreptul acestui client de a schimba efectiv și cu ușurință furnizorul, în sensul articolului 3 alineatele (5) și (7) din directiva menționată? Aceasta este în esență întrebarea adresată de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia).

¹ Limba originală: franceza.

² Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE (JO 2009, L 211, p. 55).

3. Cererea de decizie preliminară a fost formulată în cadrul unui litigiu între G sp. z o.o., o întreprindere cu mai puțin de 50 de salariați (denumită în continuare „societatea G”), pe de o parte, și W S.A., un furnizor de energie electrică (denumit în continuare „furnizorul W”), pe de altă parte, în legătură cu plata unei penalități contractuale pentru rezilierea anticipată a contractului de furnizare a energiei electrice încheiat între aceste două părți.

4. Prezenta cauză va determina Curtea să se pronunțe, pentru prima dată, cu privire la interpretarea articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72. Pentru a răspunde la întrebarea adresată, va trebui să se evalueze comparativ, în cadrul bunei funcționări a pieței interne a energiei electrice, pe de o parte, dreptul recunoscut clientului de a putea schimba efectiv și cu ușurință furnizorul și, pe de altă parte, dreptul furnizorului anterior de a obține o compensație pentru energia electrică neconsumată pe care clientul s-a angajat să o cumpere de la acesta în temeiul unui contract încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva 2009/72

5. Potrivit considerentelor (1), (3), (42), (52) și (57) ale Directivei 2009/72:

„(1) Piața internă a energiei electrice, care a fost implementată treptat în întreaga Comunitate începând cu 1999, are drept obiectiv să ofere tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană, indiferent dacă sunt persoane fizice sau juridice, posibilități reale de alegere, precum și noi oportunități de afaceri și un comerț transfrontalier mai intens, pentru a asigura obținerea de progrese în materie de eficiență, prețuri competitive și îmbunătățirea calității serviciilor, precum și pentru a contribui la siguranța alimentării și la dezvoltarea durabilă.

[...]

(3) Libertățile pe care tratatul le garantează cetățenilor Uniunii – printre altele, libera circulație a mărfurilor, libertatea de stabilire și libertatea de a presta servicii – pot fi efective numai în cadrul unei piețe deschise în totalitate, care permite tuturor consumatorilor să își aleagă liber furnizorii și tuturor furnizorilor să își livreze liber produsele clienților.

[...]

(42) Toate sectoarele industriale și comerciale din Comunitate, inclusiv întreprinderile mici și mijlocii, precum și toți cetățenii Uniunii care beneficiază de avantajele economice ale pieței interne ar trebui de asemenea să poată beneficia de un nivel înalt de protecție a consumatorilor și, în special, clienții casnici, precum și întreprinderile mici, atunci când statele membre consideră oportun acest lucru, ar trebui să aibă posibilitatea de a beneficia de garanții specifice serviciului public [...]. Clienții în cauză ar trebui să beneficieze de asemenea de posibilitatea de a alege, de echitate, de reprezentare și de mecanisme de soluționare a litigiilor.

[...]

(52) Consumatorii ar trebui să aibă la dispoziție informații clare și inteligibile cu privire la drepturile lor în raport cu sectorul energiei. [...]

[...]

(57) Promovarea concurenței loiale și a accesului facil al diferiților furnizori, precum și promovarea de noi capacități de producere a energiei electrice ar trebui să aibă o importanță crucială pentru statele membre cu scopul de a permite consumatorilor să profite pe deplin de oportunitățile unei piețe interne liberalizate în sectorul energiei electrice.”

6. Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevede:

„Prezenta directivă stabilește norme comune pentru producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei electrice, precum și dispoziții privind protecția consumatorilor, în vederea îmbunătățirii și integrării piețelor de energie competitive, conectate printr-o rețea comună, în Comunitate. Prezenta directivă stabilește normele referitoare la organizarea și funcționarea sectorului energiei electrice, accesul deschis la piață, criteriile și procedurile aplicabile cererilor de ofertă și acordării de autorizații și exploatarea sistemelor. Directiva stabilește, în același timp, obligațiile de serviciu universal și drepturile consumatorilor de energie electrică și clarifică obligațiile privind concurența.”

7. Articolul 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”, prevede la punctele 7, 9-12 și 19:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

7. «client» înseamnă clientul angro și final de energie electrică;

[...]

9. «client final» înseamnă clientul care cumpără energie electrică pentru uz propriu;

10. «client casnic» înseamnă clientul care cumpără energie electrică pentru propriul consum casnic, exclusiv activități comerciale sau profesionale;

11. «client necasnic» înseamnă persoanele fizice sau juridice care cumpără energie electrică nedestinată propriului consum casnic, inclusiv producători și clienți angro;

12. «client eligibil» înseamnă clientul care este liber să își aleagă furnizorul de la care cumpără energie electrică, în sensul articolului 33 din prezenta directivă;

[...]

19. «furnizare» înseamnă vânzarea, inclusiv revânzarea, de energie electrică către clienți.”

8. Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Obligațiile de serviciu public și protecția consumatorului”, prevede la alineatele (3)-(5) și (7):

„(3) Statele membre garantează că toți clienții casnici și, atunci când consideră adecvat, micile întreprinderi (adică întreprinderile cu mai puțin de 50 de salariați și o cifră de afaceri anuală sau un bilanț care nu depășește 10 milioane de euro) beneficiază de serviciile universale, și anume de dreptul de a li se furniza, pe teritoriul lor, energie electrică de o calitate bine definită, la prețuri rezonabile, transparente, ușor comparabile și nediscriminatorii. [...]

(4) Statele membre garantează tuturor clienților dreptul de a-și procura energie electrică de la un furnizor, indiferent de statul membru în care este înregistrat furnizorul, cu condiția ca acesta din urmă să fie de acord și să respecte normele aplicabile de comercializare și de echilibrare. [...]

(5) Statele membre garantează că:

(a) în situația în care un client dorește să schimbe furnizorul, cu respectarea condițiilor contractuale, modificarea este realizată de către operatorul (operatorii) în cauză în termen de trei săptămâni, [...]

[...]

Statele membre se asigură că drepturile menționate la literele (a) și (b) sunt acordate tuturor consumatorilor într-un mod nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul.

[...]

(7) Statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru protecția clienților finali, garantând, în special, protecția adecvată a clienților vulnerabili. În acest context, fiecare stat membru definește conceptul de clienți vulnerabili care poate face referire la sărăcia energetică și, printre altele, la interzicerea deconectării acestor clienți în situații critice. Statele membre garantează că se aplică drepturile și obligațiile în ceea ce privește clienții vulnerabili. În special, acestea iau măsuri pentru protecția clienților finali din zonele îndepărtate. Statele membre garantează un nivel înalt de protecție a consumatorilor, în special în ceea ce privește transparența condițiilor contractuale, a informațiilor generale și a mecanismelor de soluționare a litigiilor. Statele membre asigură faptul că un client eligibil își poate schimba efectiv și cu ușurință furnizorul. Cel puțin în ceea ce privește clienții casnici, aceste măsuri le includ pe cele prevăzute la anexa I.”

9. Articolul 33 din Directiva 2009/72, intitulat „Deschiderea piețelor și reciprocitatea”, are la alineatul (1) următorul cuprins:

„Statele membre se asigură că în categoria clienților eligibili sunt incluși:

[...]

(c) de la 1 iulie 2007, toți clienții.”

10. Anexa I la această directivă, intitulată „Măsuri de protecție a consumatorilor”, prevede la punctul 1:

„Fără a aduce atingere normelor comunitare privind protecția consumatorilor, în special Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță^[3] și Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii^[4], măsurile prevăzute la articolul 3 au scopul de a garanta clienților:

(a) dreptul de a încheia cu furnizorul de energie electrică un contract care să specifice:

[...]

- durata contractului, condițiile de reînnoire și de întrerupere a serviciilor și a contractului și existența dreptului de reziliere gratuită a contractului;

[...]

Condițiile trebuie să fie echitabile și se comunică în prealabil. În orice caz, aceste informații ar trebui să fie furnizate înainte de încheierea sau de confirmarea contractului. [...]

[...]

(e) posibilitatea de a schimba furnizorul în mod gratuit;

[...]”

11. Directiva 2009/72 a fost abrogată și înlocuită, cu efect de la 1 ianuarie 2021, prin Directiva (UE) 2019/944⁵, în temeiul articolului 72 primul paragraf din aceasta din urmă.

2. Directiva 2019/944

12. Articolul 2 din Directiva 2019/944, intitulat „Definiții”, prevede la punctele 16-18:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

16. «comision pentru încetarea contractului» înseamnă un comision sau o penalitate impus(ă) clienților de către furnizori sau de către participanții la piață implicați în agregare la încetarea unui contract de furnizare de energie electrică sau de servicii;

17. «comision pentru schimbare» înseamnă un comision sau o penalitate impus(ă), direct sau indirect, clienților de către furnizori, participanții la piață implicați în agregare sau operatorii de sistem pentru schimbarea furnizorilor sau a participanților la piață implicați în agregare, inclusiv comisioanele pentru încetarea contractului;

³ JO 1997, L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160.

⁴ JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273.

⁵ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de modificare a Directivei 2012/27/UE (JO 2019, L 158, p. 125).

18. «agregare» înseamnă o funcție îndeplinită de o persoană fizică sau juridică care combină sarcinile mai multor clienți sau energia electrică produsă de mai multe surse în vederea vânzării, a cumpărării sau a licitării pe orice piață de energie electrică.”

13. Articolul 12 din această directivă, intitulat „Dreptul de a schimba furnizorul și norme referitoare la comisioanele pentru schimbare”, prevede la alineatele (2) și (3):

„(2) Statele membre se asigură că cel puțin clienților casnici și întreprinderilor mici nu li se impune niciun comision pentru schimbare.

(3) Prin derogare de la alineatul (2), statele membre pot permite furnizorilor sau participanților la piață implicați în agregare să perceapă comisioane de încetare a contractului clienților care reziliază de bunăvoie contractele de furnizare a energiei electrice pe durată determinată cu prețuri fixe înainte de ajungerea la termen a acestora, cu condiția ca aceste comisioane să facă parte dintr-un contract pe care clientul l-a încheiat de bunăvoie și să fie comunicate clar clientului înainte încheierea contractului. Astfel de comisioane trebuie să fie proporționale și nu depășesc pierderile economice directe cauzate de client furnizorului sau participantului la piață implicat în agregare prin încetarea contractului, inclusiv costurile oricăror pachete de investiții sau de servicii deja furnizate clientului în cadrul respectivului contract. Sarcina probei cu privire la pierderile economice directe aparține furnizorului sau participantului la piață implicat în agregare, iar admisibilitatea comisioanelor de încetare a contractului este monitorizată de autoritatea de reglementare sau de o altă autoritate națională competentă.”

B. Dreptul polonez

14. Ustawa – Prawo energetyczne (Legea energiei) din 10 aprilie 1997⁶, în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Legea energiei”), prevede la articolul 4j alineatul 3a:

„Un client final poate rezilia un contract care a fost încheiat pe durată determinată și pe baza căruia o întreprindere din sectorul energetic îi furnizează combustibili gazoși sau energie, fără a suporta alte costuri și compensații decât cele prevăzute în contract, prin trimiterea unei declarații scrise la întreprinderea din sectorul energetic.”

15. Ustawa – Kodeks cywilny (Legea privind Codul civil) din 23 aprilie 1964⁷, în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Codul civil”), prevede la articolul 483 alineatul 1:

„Contractul poate stipula că repararea prejudiciului rezultat din neexecutarea sau executarea defectuoasă a unei obligații nepecuniare se face prin plata unei sume determinate (penalitate contractuală).”

16. Articolul 484 din Codul civil prevede:

„§1. În cazul neexecutării sau al executării defectuoase a unei obligații, penalitatea contractuală este datorată creditorului până la concurența sumei prevăzute în acest scop, indiferent de valoarea prejudiciului suferit. O cerere de daune interese care depășește valoarea penalității prevăzute nu este admisibilă, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel.

⁶ Dz. U. din 1997, nr. 54, poziția 348.

⁷ Dz. U. din 1964, nr. 16, poziția 93.

§2. În cazul în care o parte substanțială a obligației a fost executată, debitorul poate solicita o reducere a penalității contractuale; același lucru este valabil în cazul în care penalitatea contractuală este vădit excesivă.”

III. Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

17. La 1 ianuarie 2010, societatea G, o întreprindere mică de drept polonez cu mai puțin de 50 de salariați⁸, a încheiat un contract general pe durată determinată și cu prețuri fixe cu furnizorul W, în temeiul căruia acesta s-a angajat să furnizeze energie electrică unei ferme agroturistice situate în K. (Polonia) (denumit în continuare „contractul în cauză”).

18. La 23 februarie 2015, societatea G și furnizorul W au încheiat un acord prin care această societate s-a angajat să continue contractul în cauză cel puțin până la 31 decembrie 2016. În cadrul acestui acord, părțile menționate au convenit că vor dispune de dreptul de a rezilia contractul în cauză cu un preaviz de șase luni de la data notificării rezilierii care va produce efecte la sfârșitul anului calendaristic și că, în cazul rezilierii anticipate a acestui contract de către societatea G, furnizorul W va putea solicita plata unei sume corespunzătoare prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului (denumită în continuare „penalitatea contractuală”)⁹.

19. La 30 ianuarie 2015, societatea G a încheiat cu Z S.A., un alt furnizor de energie electrică, un contract de furnizare care viza aceeași fermă agroturistică. La 25 februarie 2015, acest ultim furnizor, pe baza mandatului conferit de societatea G, l-a informat pe furnizorul W despre încheierea noului contract menționat și, în cazul în care el nu va consimți la această nouă situație, i-a notificat rezilierea contractului în cauză.

20. La 9 martie 2016, furnizorul W a trimis societății G o notă de debit în cuantum de 63 959,70 zloți polonezi (PLN) (aproximativ 15 372 de euro la data cererii)¹⁰, cu titlu de penalitate contractuală, cu scadența la 23 martie 2016. Întrucât societatea G nu a efectuat plata la acea dată, furnizorul W a introdus la 21 noiembrie 2016 o acțiune la Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Tribunalul Districtual al orașului Varșovia, Polonia) prin care solicita obligarea societății la plata sumei menționate, cu titlu de penalitate contractuală, majorată cu dobânzile legale calculate de la 24 martie 2016 până la data plății.

21. Prin hotărârea din 7 februarie 2020, această instanță a admis acțiunea. Ea a apreciat printre altele că, în urma schimbării furnizorului de energie electrică de către societatea G, contractul în cauză a fost reziliat anticipat, ceea ce permitea furnizorului W să solicite plata penalității contractuale în sensul articolului 483 alineatul 1 din Codul civil. În această privință, instanța menționată a considerat că, în conformitate cu articolul 484 alineatul 1 din acest cod, cererea

⁸ Potrivit articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2009/72, o „întreprindere mică”, în sensul acestei directive, este o întreprindere cu mai puțin de 50 de salariați și o cifră de afaceri anuală sau un bilanț care nu depășește 10 milioane de euro.

⁹ Din decizia de trimitere reiese că, potrivit articolului 4 alineatul 4 din acordul respectiv, „[i]n cazul rezilierii contractelor menționate la articolul 1 înainte de expirarea perioadei pentru care a fost încheiat prezentul contract, [furnizorul W] impune clientului plata unei sume corespunzătoare diferenței dintre valoarea energiei electrice declarate de client la alineatul 1, calculată conform tarifului stabilit la articolul 2, și valoarea energiei electrice consumate de acesta până la rezilierea contractului, calculată conform prețului stabilit la articolul 2, această diferență având o valoare pozitivă”. În plus, în acest acord, societatea G a declarat că va cumpăra de la furnizorul W o anumită cantitate de energie electrică.

¹⁰ Din decizia de trimitere reiese că contractul în cauză a stabilit la 261,06 PLN/megawatt-oră (MWh) (aproximativ 61,24 euro la data cererii) prețul energiei electrice pentru perioada cuprinsă între 1 martie 2015 și 31 decembrie 2016 și că societatea G trebuia să cumpere în această perioadă de la furnizorul W 245 MWh, ceea ce dă suma totală de 63 959,70 PLN (aproximativ 15 372 de euro la data cererii), sumă reprezentând penalitatea contractuală solicitată.

privind penalitatea contractuală formulată de acest furnizor nu era condiționată de dovada existenței unui prejudiciu și că această penalitate a fost prevăzută în contract în cazul schimbării furnizorului, cuantumul ei corespunzând prevederilor contractuale.

22. Societatea G a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia), instanța de trimitere, arătând printre altele că, în conformitate cu articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2009/72, nu ar fi trebuit să i se aplice penalitatea contractuală. Această societate a susținut de asemenea că furnizorul W nu a suferit niciun prejudiciu real, ci doar a pierdut avantajul pe care l-ar fi putut obține corespunzător volumului de achiziții de energie electrică pe care ea l-a declarat. La rândul său, acest furnizor a arătat că, în temeiul articolului 484 alineatul 1 din Codul civil, cuantumul unei penalități contractuale este independent de valoarea prejudiciului suferit.

23. Instanța de trimitere precizează în primul rând că, potrivit articolului 4j alineatul 3a din Legea energiei, un client final poate rezilia un contract pe durată determinată de furnizare a energiei electrice fără a suporta alte costuri și compensații decât cele care rezultă din conținutul contractului. Această lege nu stabilește niciun criteriu în ceea ce privește calculul acestor costuri și compensații, în sensul că nu cuprinde nicio referire la proporționalitatea lor, și nu exclude posibilitatea de a solicita o compensație forfetară. În cadrul libertății contractuale, părțile pot stabili costurile și compensațiile legate de rezilierea anticipată a unui contract de furnizare a energiei electrice, inclusiv impunerea unei penalități contractuale. O astfel de penalitate, în sensul Codului civil, este datorată creditorului până la concurența sumei prevăzute în acest scop, indiferent de valoarea prejudiciului suferit, și nu poate fi redusă din oficiu de o instanță națională, partea care formulează cererea trebuind să suporte sarcina probei și să demonstreze că valoarea acesteia este excesivă. În ceea ce privește întreprinderile mici, întrucât articolul 4j alineatul 3a din Legea energiei nu face nicio referire la protecția consumatorilor, caracterul abuziv al unei penalități contractuale nu poate fi examinat. În plus, această lege nu prevede posibilitatea reducerii din oficiu a unei penalități contractuale în privința clienților profesioniști.

24. Această instanță ridică problema dacă legislația națională este conformă cu dreptul Uniunii din moment ce, potrivit articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2009/72, statele membre trebuie să se asigure că dreptul de a schimba furnizorul de energie electrică este acordat tuturor consumatorilor într-un mod nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul. Pe de altă parte, deși alineatul (7) al acestui articol prevede că un client eligibil trebuie să își poată schimba efectiv și cu ușurință furnizorul și indică astfel necesitatea de a menține o proporționalitate adecvată în raport cu costurile, această dispoziție nu menționează nici penalități, nici compensații. În cazul în care consumatorului i se impune de fapt un dezavantaj financiar, amploarea acestuia nu ar trebui să constituie un mijloc de discriminare față de ceilalți furnizori de energie electrică, care să conducă la situația ca clientul să nu aibă posibilitatea efectivă de a schimba furnizorul.

25. Instanța menționată adaugă că, deși Directiva 2009/72 este aplicabilă *ratione temporis* litigiului principal, Directiva 2019/944, care a înlocuit-o, a adus precizări cu privire la dreptul de a schimba în mod liber furnizorul de energie electrică, care ar fi relevante pentru interpretarea primei directive. În această privință, instanța se referă la articolul 4 și la articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2019/944, dispoziții potrivit cărora, în cazul în care unei întreprinderi mici i se percepe comisioane ca urmare a schimbării furnizorului de energie electrică, aceste comisioane trebuie să fie proporționale și să nu depășească pierderile economice directe ale furnizorului sau participantului la piață implicat în agregare, cauzate de client prin rezilierea contractului.

26. Aceeași instanță deduce de aici că posibilitatea prevăzută de legislația națională de a aplica o penalitate contractuală, indiferent de valoarea prejudiciului suferit, fără criterii clare și precise în ceea ce privește calculul acestei penalități, ar putea anula obiectivul privind protecția prevăzută la articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 și la articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2019/944, restrângând de fapt libertatea clientului de a rezilia contractul său de furnizare a energiei electrice.

27. Instanța de trimitere examinează în al doilea rând posibilitatea unui furnizor de energie electrică de a impune unui client, pe cale contractuală, comisioane pentru rezilierea contractului înainte de ajungerea la termen a acestuia, atunci când aceste comisioane corespund *de facto* costurilor energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului, ținând seama de obiectivul urmărit de Directiva 2009/72 de a putea schimba cu ușurință furnizorul într-un mod nediscriminatoriu și de necesitatea de a respecta principiul proporționalității. În această privință, instanța consideră că Directiva 2019/944 furnizează la articolul 12 alineatul (3) indicații utile în ceea ce privește interpretarea articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72, prin faptul că nu exclude posibilitatea de a impune comisioane, care trebuie totuși să fie proporționale. În acest context, instanța ridică problema legalității unor dispoziții contractuale care prevăd că comisioanele legate de rezilierea anticipată a unui contract pe durată determinată corespund unei datorii echivalente cu cantitatea de energie electrică neconsumată pe care clientul ar fi putut în mod potențial să o utilizeze pe durata rămasă din contract și problema posibilității de a calcula aceste comisioane prin raportare la o clauză de tip „take or pay”. Aceeași instanță ridică problema dacă un asemenea mecanism nu ar avea în esență ca efect împiedicarea unei schimbări efective a furnizorului de energie electrică. În cazul în care cuantumul penalității contractuale corespunde costului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului, rezilierea anticipată a acestuia din urmă ar avea pentru client o consecință comparabilă cu cea a continuării raportului contractual cu furnizorul. Totuși, într-o astfel de situație, un client care dorește să rezilieze contractul ar alege probabil să mențină raportul contractual pe care îl consideră defavorabil, iar furnizorul ar fi asigurat la rândul său că va obține, în orice caz, un avantaj financiar pe toată durata contractului. O asemenea penalitate ar face ca întregul risc financiar al rezilierii contractului să fie suportat de client și ar fi astfel vădit excesivă.

28. Instanța de trimitere arată că, în același timp, furnizorul de energie electrică, atunci când câștigă un client, efectuează diverse cheltuieli, cum ar fi achizițiile de energie electrică. S-ar pune problema modului în care să se calculeze pierderea economică directă a unui furnizor de energie electrică în cazul rezilierii anticipate a contractului de către un client, și anume dacă trebuie să se ia în considerare numai prețul energiei electrice utilizate sau și prețul furnizării serviciului de transport ori de distribuție a acesteia. În această privință, pentru a evita critica privind o aplicare discreționară și arbitrară, procedând totodată la o justă repartizare a sarcinii probei, și pentru a asigura conformitatea legislației naționale cu Directiva 2009/72, ar trebui să se examineze dacă modul de calcul al comisioanelor legate de rezilierea anticipată a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe nu ar trebui să fie prevăzută în mod expres de dispozițiile Legii energiei.

29. În aceste condiții, Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva [2009/72], care prevede că exercitarea drepturilor unui consumator de energie (o întreprindere mică), în cazul schimbării furnizorului de energie, trebuie să fie supusă principiului conform căruia clientul eligibil trebuie să poată schimba efectiv și cu ușurință furnizorul și că schimbarea trebuie să se facă într-un mod

nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul, trebuie interpretat în sensul că se opune posibilității de a impune o penalitate contractuală unui consumator de energie pentru rezilierea unui contract de furnizare de energie încheiat pe durată determinată în cazul în care consumatorul dorește să schimbe furnizorul de energie, indiferent de valoarea prejudiciului suferit (articolul 483 alineatul 1 și articolul 484 alineatele 1 și 2 din [Codul civil]) și fără ca Legea energiei (articolul 4j alineatul 3a) să prevadă criteriile pentru calcularea unor astfel de comisioane sau pentru reducerea lor?

- 2) Articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva [2009/72], care prevede că drepturile unui consumator de energie (o întreprindere mică) în cazul schimbării furnizorului de energie trebuie exercitate în mod nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul și în conformitate cu principiul conform căruia clientul eligibil trebuie să aibă posibilitatea de a schimba efectiv și cu ușurință furnizorul, trebuie interpretat în sensul că se opune unei interpretări a dispozițiilor contractuale care, în cazul rezilierii anticipate a unui contract de furnizare de energie pe durată determinată încheiat cu un furnizor, permit impunerea de comisioane în sarcina clienților (întreprinderi mici) care corespund *de facto* prețului energiei neconsumate până la termenul [inițial] al contractului, în conformitate cu principiul «take or pay»?”

30. Guvernele polonez și elen, precum și Comisia Europeană au prezentat Curții observații scrise.

IV. Analiză

31. Prin intermediul celor două întrebări preliminare, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că se opune unei legislații naționale potrivit căreia, atunci când o întreprindere mică reziliază anticipat, în vederea schimbării furnizorului, un contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, această întreprindere poate fi obligată să plătească o penalitate contractuală în situația în care legislația menționată prevede că această penalitate este datorată indiferent de valoarea prejudiciului suferit de furnizorul anterior și în condițiile în care această legislație nu stabilește niciun criteriu pentru calcularea sau pentru reducerea penalității menționate și permite ca valoarea aceleiași penalități să corespundă prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului.

32. În speță, din decizia de trimitere reiese că societatea G este o întreprindere mică care a încheiat contractul în cauză în scopul aprovizionării cu energie electrică a unei ferme agroturistice. La 9 martie 2016, furnizorul W a solicitat societății G, în temeiul prevederilor acestui contract, plata unei penalități contractuale pentru rezilierea anticipată a contractului în vederea schimbării furnizorului, într-un quantum corespunzător prețului energiei electrice neconsumate pe care societatea menționată se angajase să o cumpere de la acesta până la încetarea aceluiași contract. Astfel cum arată instanța de trimitere, legislația națională permite rezilierea unui contract pe durată determinată fără a suporta alte costuri și compensații decât cele care rezultă din conținutul contractului, fără a preciza însă criteriile care trebuie luate în considerare în ceea ce privește calcularea lor și fără a prevedea posibilitatea de reducere din oficiu a unei penalități, cu excepția cazului în care există o cerere a părții în cauză, căreia îi revine sarcina de a dovedi caracterul excesiv al acestei penalități. În plus, în conformitate cu legislația națională, quantumul unei penalități contractuale nu este condiționat de cel al prejudiciului suferit. Această instanță urmărește să afle dacă o astfel de legislație este conformă cu articolul 3 din Directiva 2009/72, care stabilește printre altele obligațiile statelor membre în ceea ce privește

protecția consumatorilor¹¹, și în special cu alineatele (5) și (7) ale acestui articol, care nu au făcut încă obiectul unei interpretări de către Curte.

33. Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii impune să se țină seama nu numai de termenii săi, ci și de contextul în care se înscrie, precum și de obiectivele și de finalitatea urmărite de actul din care aceasta face parte¹².

34. În acest cadru, în primul rând, în ceea ce privește *modul de redactare* a dispozițiilor vizate, articolul 3 alineatul (5) litera (a) din Directiva 2009/72 prevede că statele membre garantează că, în situația în care un client dorește să schimbe furnizorul, „cu respectarea condițiilor contractuale”, modificarea este realizată de operatorul (operatorii) în cauză în termen de trei săptămâni¹³ și că acest drept este acordat tuturor consumatorilor într-un mod nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul. Pe de altă parte, alineatul (7) al acestui articol, pe lângă faptul că vizează, la prima vedere, în principal și în mod specific „clienții vulnerabili”, prevede într-un mod mai general că statele membre garantează un nivel înalt de protecție a consumatorilor, în special în ceea ce privește transparența condițiilor contractuale, și asigură faptul că un „client eligibil” își poate „schimba efectiv și cu ușurință furnizorul”. Acest alineat (7) prevede de asemenea că, „cel puțin în ceea ce privește clienții casnici”, aceste măsuri le includ pe cele prevăzute la anexa I la această directivă.

35. Potrivit articolului 2 punctul 12 din Directiva 2009/72, „client eligibil” înseamnă clientul care este liber să își aleagă furnizorul de la care cumpără energie electrică, în sensul articolului 33 din această directivă. În conformitate cu alineatul (1) litera (c) al acestui ultim articol, de la 1 iulie 2007, noțiunea de „client eligibil” include „toți clienții”. În consecință, statele membre sunt obligate să garanteze tuturor clienților, inclusiv unei întreprinderi mici, indiferent de vulnerabilitatea acestora, posibilitatea de a putea schimba efectiv și cu ușurință furnizorul de energie electrică.

36. Astfel, din termenii articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 reiese că clientul unui furnizor de energie electrică trebuie să fie protejat atunci când dorește să schimbe furnizorul. În același timp, deși aceste dispoziții nu menționează în mod explicit posibilitatea furnizorului anterior de a solicita plata unei penalități contractuale pentru rezilierea anticipată a contractului și *a fortiori* nici nu indică criteriile care să fie luate în considerare în vederea calculării cuantumului acestei penalități, alineatul (5) litera (a) al acestui articol prevede că trebuie să fie respectate condițiile contractuale.

37. Prin urmare, considerăm că modul de redactare a articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 nu poate în principiu să excludă ca un contract de furnizare a energiei electrice să prevadă aplicarea unei penalități contractuale unui client în cazul rezilierii anticipate a unui contract încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, în cazul în care acest client dorește să schimbe furnizorul. În conformitate cu aceste dispoziții, cuantumul penalității nu trebuie totuși să priveze clientul de posibilitatea de a schimba efectiv și cu ușurință furnizorul.

¹¹ A se vedea Hotărârea din 23 ianuarie 2020, Energiavirasto (C-578/18, EU:C:2020:35, punctul 23).

¹² A se vedea în special Hotărârea din 22 iunie 2023, Pankki S (C-579/21, EU:C:2023:501, punctul 38 și jurisprudența citată).

¹³ Astfel cum a arătat Comisia în observațiile sale scrise, din decizia de trimitere reiese că contractul în cauză nu prevedea un termen de reziliere de trei săptămâni, ci de șase luni de la data notificării rezilierii care produce efecte la sfârșitul anului calendaristic. Cu toate acestea, dat fiind că întrebările adresate în prezenta cauză nu privesc durata termenului de reziliere, nu vom aprofunda acest aspect.

38. În ceea ce privește, în al doilea rând, *contextul* în care se înscrie articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72, trebuie să se constate, *primò*, că acest articol face trimitere, la alineatul (7) ultima teză, la măsurile de protecție a consumatorilor enumerate în anexa I la această directivă, pe care statele membre trebuie să le adopte „cel puțin” în ceea ce privește clienții casnici. Această anexă prevede printre altele, la punctul 1 litera (a), că clienții au dreptul de a încheia cu furnizorul de energie electrică un contract care să specifice existența dreptului de reziliere gratuită a contractului. În plus, potrivit acestei dispoziții, condițiile trebuie să fie echitabile și se comunică în prealabil și, în orice caz, aceste informații ar trebui să fie furnizate înainte de încheierea sau de confirmarea contractului. Punctul 1 litera (e) din anexa menționată precizează că clienții au posibilitatea de a schimba furnizorul în mod gratuit. Astfel, din aceste dispoziții reiese că, „cel puțin în ceea ce privește clienții casnici”, aceștia nu suportă niciun comision atunci când schimbă furnizorul de energie electrică, inclusiv atunci când contractul de furnizare este pe durată determinată cu prețuri fixe.

39. În speță, nu se contestă că societatea G se încadrează în noțiunile de „client”, „client final” și „client eligibil”, astfel cum sunt definite la articolul 2 punctele 7, 9 și, respectiv, 12 din Directiva 2009/72, dar și în cea de „client necasnic”, în sensul punctului 11 al acestui articol, care vizează persoanele fizice sau juridice care cumpără energie electrică nedestinată propriului consum casnic. Astfel, din decizia de trimitere reiese că societatea G, care a încheiat contractul în cauză în vederea aprovizionării unei ferme agroturistice, a acționat în cadrul unei activități profesionale¹⁴.

40. În același timp, această societate nu se încadrează în noțiunea de „client casnic”, în sensul articolului 2 punctul 10 din Directiva 2009/72, definită drept clientul care cumpără energie electrică pentru propriul consum casnic. În plus, din decizia de trimitere nu reiese că Republica Polonă a intenționat să extindă domeniul de aplicare al anexei I la această directivă la „clienții necasnici”. Prin urmare, dispozițiile prevăzute la punctul 1 literele (a) și (e) din această anexă nu sunt aplicabile unui client necasnic precum societatea G. Rezultă că, *a contrario*, directiva menționată nu exclude pentru un astfel de client posibilitatea ca un contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe să prevadă existența unei penalități contractuale în cazul rezilierii anticipate a acestui contract în vederea schimbării furnizorului.

41. *Secundo*, considerentul (42) al Directivei 2009/72 enunță că toate sectoarele industriale și comerciale din Comunitate, inclusiv întreprinderile mici și mijlocii, „ar trebui de asemenea să poată beneficia de un nivel înalt de protecție a consumatorilor” și, în special clienții casnici, iar, atunci când statele membre consideră oportun acest lucru, și întreprinderile mici ar trebui să aibă posibilitatea de a beneficia de garanții specifice serviciului public. Astfel, utilizarea verbului „a trebui” la condițional demonstrează voința legiuitorului Uniunii de a lăsa o marjă de apreciere statelor membre, conferindu-le o simplă posibilitate, iar nu o obligație de a acorda întreprinderilor mici beneficiul unui nivel înalt de protecție a consumatorilor. Nici în acest caz nu reiese din decizia de trimitere, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, că această posibilitate a fost implementată de Republica Polonă în privința întreprinderilor mici. Într-o asemenea situație,

¹⁴ În observațiile scrise, Comisia susține că ar fi oportun să se facă referire la dispozițiile referitoare la clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, în special la cele prevăzute de Directiva 93/13. În această privință, arătăm că, astfel cum enunță al zecelea considerent al acestei directive, normele de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive prevăzute de directiva amintită trebuie să se aplice „tuturor contractelor” încheiate între „profesioniști” și „consumatori”, astfel cum sunt definiți la articolul 2 literele (b) și (c) din aceeași directivă. Potrivit articolului 2 litera (b) menționat, „consumator” înseamnă orice persoană fizică care, în cadrul contractelor reglementate de această directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale (a se vedea în special Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctele 69 și 70, precum și jurisprudența citată). Or, în speță, din moment ce societatea G a acționat în cadrul activității sale profesionale, nu este necesar, în opinia noastră, să se facă referire în prezenta cauză la Directiva 93/13.

considerăm că această directivă nu se opune ca o penalitate contractuală să fie aplicată unei întreprinderi mici în cazul rezilierii anticipate, în vederea schimbării furnizorului, a contractului său de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe.

42. De altfel, trebuie subliniat că Directiva 2019/944, care a abrogat și a înlocuit Directiva 2009/72 cu efect de la 1 ianuarie 2021, stabilește în mod explicit la articolul 12 alineatul (2) că statele membre se asigură că „cel puțin clienților casnici și întreprinderilor mici”¹⁵ nu li se impune niciun „comision pentru schimbare[a furnizorului]”, prevăzând totodată la alineatul (3) al acestui articol că, prin derogare, statele membre pot permite furnizorilor sau participanților la piață implicați în agregare să perceapă comisioane de încetare a contractului clienților care reziliază de bunăvoie contractele de furnizare a energiei electrice *pe durată determinată cu prețuri fixe înainte de ajungerea la termen a acestora*, cu condiția ca aceste comisioane să facă parte dintr-un contract pe care clientul l-a încheiat de bunăvoie și să fie comunicate clar clientului înainte de încheierea contractului.

43. În această privință, pe de o parte, articolul 2 punctul 16 din Directiva 2019/944 definește „comisionul pentru încetarea contractului” ca fiind un comision sau o penalitate impus(ă) clienților de către furnizori sau de către participanții la piață implicați în agregare la încetarea unui contract de furnizare de energie electrică sau de servicii și, pe de altă parte, punctul 17 al acestui articol prevede că „comisionul pentru schimbare[a furnizorului]” reprezintă un comision sau o penalitate impus(ă) direct sau indirect clienților de către furnizori, participanții la piață implicați în agregare sau operatorii de sistem pentru schimbarea furnizorilor sau a participanților la piață implicați în agregare și care *include comisioanele pentru încetarea contractului*. În consecință, această directivă distinge simpla reziliere a unui contract de furnizare de cea efectuată în vederea schimbării furnizorului. Din aceste dispoziții reiese că, în temeiul directivei menționate, o întreprindere mică precum societatea G are dreptul de a rezilia anticipat, în vederea schimbării furnizorului, un contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, fără a suporta comisioane legate de schimbarea furnizorului și, în consecință, fără comisioane pentru reziliere.

44. Însă, pe de o parte, ținând seama de data faptelor din litigiul principal, Directiva 2019/944 nu este aplicabilă *ratione temporis* în speță. Pe de altă parte, deși această directivă prevede norme detaliate în materie de comisioane care pot fi impuse unei întreprinderi mici în cazul rezilierii anticipate a unui contract de furnizare a energiei electrice, asemenea norme nu existau, nici măcar implicit, în cadrul Directivei 2009/72, astfel cum rezultă printre altele din cuprinsul punctului 41 din prezentele concluzii. În consecință, în opinia noastră, dispozițiile articolului 12 din Directiva 2019/944 nu pot fi aplicate prin analogie în prezenta cauză¹⁶.

45. În sfârșit, *tertio*, considerentul (52) al Directivei 2009/72 arată că „consumatorii”¹⁷ ar trebui să aibă la dispoziție informații clare și inteligibile cu privire la drepturile lor în raport cu sectorul energiei. În opinia noastră, din acest considerent se poate deduce că, în speță, atunci când un consumator intenționează să se aprovizioneze cu energie electrică, acesta trebuie, înainte de

¹⁵ Sublinierea noastră.

¹⁶ Arătăm că dispoziții similare articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 se regăsesc în Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE (JO 2009, L 211, p. 94), care este încă în vigoare. A se vedea articolul 3 alineatele (3) și (6) din Directiva 2009/73.

¹⁷ Amintim că, în lipsa unei definiții unice în dreptul primar, fiecare act al Uniunii referitor la consumatori conține o definiție a „consumatorului” valabilă numai pentru actul în cauză [a se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Pitruzzella prezentate în cauza YY. (Noțiunea de „consumator”) (C-570/21, EU:C:2022:1002, punctul 32)]. În cadrul Directivei 2009/72, noțiunea de „consumator” nu este definită și rezultă că are un sens larg având în vedere printre altele considerentul (1) al acesteia, care enunță că piața internă a energiei electrice are drept obiectiv să ofere posibilități reale de alegere „tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană, indiferent dacă sunt persoane fizice sau juridice”.

încheierea unui contract de furnizare a energiei electrice pe durată determinată cu prețuri fixe, să fie informat de furnizor în mod clar, complet și transparent în legătură cu existența unei penalități contractuale, cu condițiile de aplicare a acesteia, precum și cu modul său de calcul, cuantumul acestei penalități netrebuind să îl priveze, având în vedere articolul 3 alineatul (7) din Directiva 2009/72, de dreptul său de a schimba efectiv și cu ușurință furnizorul. În speță, în opinia noastră, din decizia de trimitere reiese că penalitatea contractuală a fost stabilită în mod expres în contractul în cauză într-o manieră detaliată, ceea ce permitea societății G să cunoască în mod precis modul de calcul al acesteia și faptul că valoarea sa corespundea prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului¹⁸.

46. În consecință, contextul în care se înscrie articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 confirmă că în principiu contractul încheiat între un furnizor de energie electrică și o întreprindere mică poate prevedea ca o penalitate pentru rezilierea anticipată să fie stabilită în sarcina acesteia, sub rezerva ca ea să fi fost informată în mod clar, complet și transparent în legătură cu existența acestei penalități la momentul încheierii contractului și ca valoarea acestei penalități să nu o priveze de dreptul său de a schimba efectiv și cu ușurință furnizorul.

47. În al treilea rând, interpretarea potrivit căreia articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 nu exclude aplicarea unei penalități contractuale în privința unei întreprinderi mici în cazul rezilierii anticipate a unui contract de furnizare a energiei electrice pe durată determinată cu prețuri fixe, în ipoteza în care statul membru nu a extins față de aceste întreprinderi protecția conferită clienților casnici, este susținută de *obiectivele* urmărite de această directivă.

48. Astfel, Directiva 2009/72 are ca obiect, după cum reiese din articolul 1 din aceasta, să stabilească norme comune pentru producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei electrice, precum și dispoziții privind protecția consumatorilor, în vederea îmbunătățirii și integrării piețelor de energie competitive în Uniune. În acest cadru, potrivit jurisprudenței Curții, directiva menționată urmărește în principal instituirea unei piețe interne a energiei electrice deschise și competitive care să permită consumatorilor să-și aleagă în mod liber furnizorii, iar acestora din urmă să își livreze în mod liber produsele clienților lor, să creeze condiții de concurență echitabile pe piață, să asigure siguranța alimentării cu energie electrică și să combată schimbările climatice¹⁹.

49. În consecință, obiectivul principal al Directivei 2009/72 constă în a asigura realizarea pieței interne a energiei electrice²⁰, ceea ce implică printre altele dezvoltarea furnizorilor de energie electrică pentru a asigura *in fine* condiții mai bune de aprovizionare pentru consumatori. În acest sens, considerentul (57) al Directivei 2009/72 enunță că statele membre trebuie să permită consumatorilor să profite pe deplin de oportunitățile unei piețe interne liberalizate în sectorul energiei electrice.

50. În această privință, trebuie să se arate că contractele de furnizare a energiei electrice pe durată determinată cu prețuri fixe pot asigura protecția clienților, garantându-le un preț scăzut și stabil al energiei electrice. În acest sens, în observațiile scrise, Comisia face trimitere la un aviz al Consiliului autorităților europene de reglementare din domeniul energiei (CEER) din

¹⁸ A se vedea nota de subsol 9 din prezentele concluzii.

¹⁹ A se vedea Hotărârea din 12 decembrie 2019, Slovenské elektrárne (C-376/18, EU:C:2019:1068, punctul 32), și Hotărârea din 11 iunie 2020, Prezident Slovenskej republiky (C-378/19, EU:C:2020:462, punctul 22).

²⁰ Hotărârea din 28 noiembrie 2018, Solvay Chimica Italia și alții (C-262/17, C-263/17 și C-273/17, EU:C:2018:961, punctul 36, precum și jurisprudența citată).

17 mai 2016 privind comisioanele pentru rezilierea anticipată²¹, potrivit căruia asemenea contracte oferă consumatorilor certitudinea unor costuri ale energiei care nu variază²². Însă, pentru încheierea unui asemenea contract, furnizorul de energie electrică a efectuat diferite cheltuieli pentru a achiziționa cantitatea totală de energie care ar fi necesară pentru acoperirea nevoilor clientului încă de la început, ceea ce, astfel cum arată CEER, implică costuri suplimentare, printre altele pentru a se proteja împotriva volatilității costurilor pe piața angro²³. Prin urmare, în cazul în care un client care a încheiat un contract pe durată determinată cu prețuri fixe pune capăt contractului în mod anticipat, comisioanele pentru rezilierea anticipată pot permite furnizorului să compenseze costurile care decurg din acest contract. În caz contrar, acest furnizor ar putea fi obligat să transfere riscul suportării unor astfel de costuri asupra tuturor clienților săi și de aici ar putea rezulta, în definitiv, o creștere a prețurilor energiei electrice și o reducere a ofertei pentru clienți²⁴.

51. În consecință, în opinia noastră, în cadrul Directivei 2009/72, particularitățile contractelor de furnizare a energiei electrice încheiate pe durată determinată cu prețuri fixe implică faptul că, în cazul rezilierii anticipate, comisioanele pot fi considerate justificate pentru a se asigura în cele din urmă protecția tuturor consumatorilor, permițându-le să obțină prețuri mai mici la energia electrică.

52. Prin urmare, considerăm că dificultatea principală care apare în prezenta cauză constă în cuantumul penalității contractuale, care trebuie în același timp să permită clientului să își schimbe efectiv și cu ușurință furnizorul și să ofere furnizorului anterior o compensație adecvată în vederea acoperirii costurilor efectuate pentru asigurarea executării acestui contract, în caz contrar aducându-se atingere efectului util al Directivei 2009/72.

53. În această privință, instanța de trimitere menționează articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2019/944 care prevede, în ceea ce privește comisioanele de încetare a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, că aceste comisioane „nu depășesc pierderile economice directe cauzate furnizorului”. Potrivit acestei instanțe, dispoziția menționată oferă indicații cu privire la interpretarea care trebuie reținută în ceea ce privește articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72. Însă, *primo*, astfel cum s-a arătat la punctul 44 din prezentele concluzii, Directiva 2019/944 nu este aplicabilă *ratione temporis* litigiului principal. *Secundo*, această dispoziție privește numai comisioanele pentru rezilierea unui contract încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, iar nu comisioanele pentru schimbarea furnizorului. *Tertio*, în ceea ce privește întreprinderile mici, Directiva 2019/944 a urmat o altă abordare decât cea reținută în cadrul Directivei 2009/72, prin faptul că a indicat în mod explicit, la articolul 12 alineatul (2), că statele membre se asigură că acestora nu li se impune niciun comision pentru schimbare. Prin urmare, considerăm că Directiva 2019/944 nu poate servi drept punct de referință pentru o cauză precum cea principală.

54. În ceea ce privește Directiva 2009/72, este necesar să se constate că aceasta nu conține nicio indicație cu privire la cuantumul comisioanelor pe care le-ar putea plăti o întreprindere mică atunci când reziliază anticipat, în vederea schimbării furnizorului, un contract de furnizare a

²¹ Acest document poate fi consultat (în limba engleză) la următoarea adresă:
<https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/792d2636-53db-f60c-a7b7-7a676f3a28d0>

²² A se vedea p. 2 din avizul CEER.

²³ A se vedea p. 2 din avizul CEER.

²⁴ A se vedea p. 2 din avizul CEER.

energiei electrice pe durată determinată cu prețuri fixe și nici cu privire la modul de calcul al acestor comisioane. Directiva menționată lasă astfel statelor membre o marjă de apreciere în ceea ce privește reglementarea referitoare la încadrarea unor asemenea comisioane de reziliere.

55. În consecință, ca răspuns la întrebarea instanței de trimitere, considerăm că o legislație națională potrivit căreia, în cazul rezilierii anticipate a unui contract pe durată determinată și cu prețuri fixe de către o întreprindere mică, o penalitate contractuală este datorată indiferent de valoarea prejudiciului suferit de furnizorul anterior și în condițiile în care această legislație nu stabilește niciun criteriu pentru calcularea sau pentru reducerea penalității menționate și permite ca valoarea acestei penalități să corespundă prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului, nu este incompatibilă cu Directiva 2009/72 numai pentru acest motiv.

56. Cu toate acestea, marja de apreciere lăsată statelor membre nu poate avea ca efect golirea de conținut a dreptului de a putea schimba efectiv și cu ușurință furnizorul, astfel cum rezultă din articolul 3 alineatele (5) și (7) din directiva menționată. În această privință, instanța de trimitere se referă la ipoteza unei penalități al cărei quantum corespunde prețului energiei electrice neconsumate până la sfârșitul contractului, în temeiul unei clauze de tip „take or pay”, „ia sau plătește”²⁵. Potrivit unei asemenea clauze, în speță, cumpărătorul are obligația de a plăti integral sau parțial energia electrică pe care s-a angajat să o cumpere, indiferent dacă utilizează sau nu această energie electrică²⁶. O clauză de tip „take or pay” implică, la prima vedere, suportarea de către consumator a tuturor riscurilor contractului de furnizare la care a subscris și are un puternic efect de descurajare în ceea ce privește rezilierea acestui contract pentru a nu plăti dublul costurilor energiei electrice în cazul rezilierii anticipate. S-ar putea deduce de aici că o asemenea clauză nu este compatibilă cu Directiva 2009/72.

57. Cu toate acestea, apreciem că, în anumite împrejurări concrete, nu se poate exclude posibilitatea ca în cadrul reglementării naționale, atunci când un furnizor a efectuat diverse costuri pentru a asigura executarea contractului pe durată determinată cu prețuri fixe până la sfârșitul acestuia, printre altele achiziționarea de energie electrică pentru a acoperi nevoile clientului încă de la început, cheltuielile suportate de acest furnizor ca urmare a rezilierii anticipate a acestui contract să corespundă efectiv sumei pe care clientul ar fi plătit-o până la sfârșitul contractului dacă ar fi continuat în mod normal executarea acestuia.

58. În speță, revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă penalitatea contractuală nu aduce atingere dreptului societății G de a putea schimba efectiv și cu ușurință furnizorul, luând în considerare toate împrejurările concrete ale litigiului, în special proporționalitatea quantumului penalității contractuale, acest quantum netrebuind să depășească acoperirea costurilor pe care furnizorul anterior le-a suportat ca urmare a rezilierii anticipate a contractului pentru a evita o îmbogățire fără justă cauză a acestui furnizor²⁷.

²⁵ Traducere liberă.

²⁶ Clauza „take or pay”, utilizată frecvent în contractele de furnizare, printre altele în sectorul energetic, are trei caracteristici principale, și anume, în primul rând, un caracter de despăgubire în măsura în care urmărește să acorde o despăgubire beneficiarului acesteia ca urmare a neexecutării de către cocontractant a obligațiilor sale și permite evitarea problemei, uneori complexă, privind dovada prejudiciului și a amplitudinii acestuia; în al doilea rând, un caracter anticipat, întrucât părțile stabilesc *ex ante*, la momentul încheierii contractului, penalitățile care vor fi datorate creditorului în cazul în care clientul său debitor nu își îndeplinește obligațiile și, în al treilea rând, un caracter forfetar care se materializează printr-un quantum fix sau un procent determinat, stabilit la un nivel destul de ridicat pentru a încuraja diligența, din valoarea totală a bunurilor sau din prețul de vânzare. A se vedea în special Kohl, B., *et al.*, „Les clauses *take or pay*: des clauses originales et méconnues”, *Journal des tribunaux*, 2009, nr. 6354, p. 349-358, cu precădere p. 354-356.

²⁷ În această privință, trebuie reamintit că instanțele naționale sunt în drept să asigure că protecția drepturilor garantate prin ordinea juridică a Uniunii Europene nu atrage o îmbogățire fără justă cauză a avânzilor cauză [a se vedea Hotărârea din 30 martie 2023, AR și alții (Acțiunea directă împotriva asigurătorului) (C-618/21, EU:C:2023:278, punctul 41, precum și jurisprudența citată)].

59. Având în vedere tot ceea ce precedă, propunem să se răspundă la întrebările preliminare că articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei legislații naționale potrivit căreia, atunci când o întreprindere mică reziliază anticipat, în vederea schimbării furnizorului, un contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, această întreprindere poate fi obligată să plătească o penalitate contractuală în situația în care această legislație prevede că penalitatea este datorată indiferent de valoarea prejudiciului suferit de furnizorul anterior și în condițiile în care această legislație nu stabilește niciun criteriu pentru calcularea sau pentru reducerea penalității menționate și permite ca valoarea acestei penalități să corespundă prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului, sub rezerva ca întreprinderea menționată să fi fost informată de furnizor în mod clar, complet și transparent în legătură cu existența penalității contractuale, cu condițiile de aplicare a acesteia, precum și cu modul său de calcul și ca valoarea acestei penalități să nu priveze întreprinderea de dreptul său de a putea schimba efectiv și cu ușurință furnizorul. În această privință, revine instanței naționale sarcina de a lua în considerare toate împrejurările concrete ale litigiului, în special proporționalitatea valorii penalității contractuale, această valoare netrebuind să depășească acoperirea costurilor pe care furnizorul anterior le-a suportat ca urmare a rezilierii anticipate a contractului.

V. Concluzie

60. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia) după cum urmează:

Articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE

trebuie interpretat în sensul că

nu se opune unei legislații naționale potrivit căreia, atunci când o întreprindere mică reziliază anticipat, în vederea schimbării furnizorului, un contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată cu prețuri fixe, această întreprindere poate fi obligată să plătească o penalitate contractuală în situația în care această legislație prevede că penalitatea este datorată indiferent de valoarea prejudiciului suferit de furnizorul anterior și în condițiile în care această legislație nu stabilește niciun criteriu pentru calcularea sau pentru reducerea penalității menționate și permite ca valoarea acestei penalități să corespundă prețului energiei electrice neconsumate până la termenul inițial al contractului, sub rezerva ca întreprinderea menționată să fi fost informată de furnizor în mod clar, complet și transparent în legătură cu existența penalității contractuale, cu condițiile de aplicare a acesteia, precum și cu modul său de calcul și ca valoarea acestei penalități să nu priveze întreprinderea de dreptul său de a putea schimba efectiv și cu ușurință furnizorul. În această privință, revine instanței naționale sarcina de a lua în considerare toate împrejurările concrete ale litigiului, în special proporționalitatea valorii penalității contractuale, această valoare netrebuind să depășească acoperirea costurilor pe care furnizorul anterior le a suportat ca urmare a rezilierii anticipate a contractului.